

Conclusies en aanbevelingen

De Jeugdpeiling is een instrument met als doel op systematische wijze ontwikkelingen en trends in riskante gewoonten van jongeren in kaart te brengen. Hierbij is de aandacht gericht op gedrag met betrekking tot risicofactoren die een meer dan gemiddelde kans geven op verlies van maatschappelijke binding en op het ontstaan van problemen op één of meer leefgebieden van jongeren; in de thuissituatie, op school, in de vrije tijd en in de omgang met leeftijdsgenoten. In het bijzonder gaat de aandacht uit naar riskante gewoonten met betrekking tot gezondheid, leefstijl en criminaliteit.

De Jeugdpeiling is eerder uitgevoerd in 1996 en 1998. De Jeugdpeiling bestaat uit een schriftelijke enquête voor jongeren met vragen over school en gezin, vriendengroep, gezondheid, leefstijl en criminaliteit.

Aan de Jeugdpeiling 2002 hebben ruim 2.600 jongeren in de leeftijd van 9 tot en met 17 jaar deelgenomen. De resultaten van deze peiling worden gepresenteerd in de volgende fact sheets:

- 1 **Jongeren in de stad**
- 2 **Achtergrond en thuissituatie**
- 3 **Leefstijl**
- 4 **Jongeren en school**
- 5 **Criminaliteit**
- 6 **Sport en vrijetijdsbesteding**
- 7 **Ouders en vrienden**
- 8 **Cumulatie van problematiek**
- 9 **Conclusies en aanbevelingen**

In deze laatste fact sheet worden conclusies getrokken en aanbevelingen geformuleerd. Dat is gedaan aan de hand van de resultaten van de Jeugdpeiling en de expertmeeting die heeft plaatsgevonden in augustus 2003. Tijdens deze bijeenkomst zijn de resultaten van de monitor besproken met een zestigtal beleidsmakers en professionals die het jeugdbeleid binnen Groningen vormgeven en implementeren. De aanbevelingen zijn van algemene aard en worden niet expliciet benoemd. Er is aangegeven welke aspecten van belang zijn bij het formuleren van toekomstige beleidsprogramma's

Een monitor, zoals het instrument van de Jeugdpeiling kan worden omschreven, is niet voldoende om het gemeentelijk jeugdbeleid te evalueren. Hierdoor kunnen ook niet direct aanbevelingen worden gedaan omtrent ditzelfde beleid. In de eerste plaats is een monitor een volgsysteem. Ontwikkelingen kunnen worden gevolgd in de tijd en de stand van zaken kan per tijdsmoment worden weergegeven. Een gesignaleerde ontwikkeling (bijvoorbeeld een toename van rokende jongeren) kan aanleiding zijn tot vervolgonderzoek en eventueel tot een beleidsevaluatie. Eerdere Jeugdpeilingen waarin vergelijkbare vragen aan jongeren zijn gesteld dateren uit 1996 en 1998. Doordat de manier van aanpak in 2002 sterk verschilt met die van 1996 en 1998 zijn vergelijkingen met deze jaren wetenschappelijk genomen niet verantwoord. Ontwikkelingen kunnen dan ook niet in kaart worden gebracht. Wel wordt een aantal keer een vergelijking gemaakt wanneer het gaat om gevonden samenhangen tussen variabelen. Op dit niveau kan een vergelijking minder kwaad. De peiling van 2002 dient te worden gezien als een zogeheten nulmeting.

Om toch aanwijzingen te kunnen vinden voor het toekomstige jeugdbeleid is op basis van de resultaten van de Jeugdpeiling 2002 een zogenaamde expertmee-

ting georganiseerd. Een zestigtal beleidsmakers en professionals hebben zich in groepen gebogen over de resultaten. De uitkomsten hiervan staan hieronder per thema weergegeven.

Gezin

Thema's als leefstijl, het plegen van stabiele feiten en schoolbeleving vertonen vaak een opvallende samenhang met achtergrondvariabelen als gezinssituatie, gezinsinkomen en etnische achtergrond. Deze verbanden zijn ook gevonden in de eerdere Jeugdpeilingen van 1996 en 1998.

Tijdens de expertmeeting waar de resultaten van de Jeugdpeiling 2002 zijn besproken werd gewezen op de cumulatieve van problemen die zich voor kunnen doen binnen huishoudens. Werkloosheid, gezinssituatie (éénoudergezin), een laag gezinsinkomen en een lage opleiding van zowel jongeren als ouders zijn enkele determinanten van de cumulatieve van problemen. Het is duidelijk geworden dat die problematiek zich met name concentreert in enkele stadsdelen en daarbinnen in een aantal buurten. Een deel van de jongeren die te maken heeft met deze problematiek komt onder invloed van vrienden in een neerwaartse spiraal terecht. Mede vanwege dit fenomeen maken beleidsmakers en professionals zich zorgen over de afwezigheid van

directiviteit binnen gezinnen. Ouders dienen hun kind(eren) aan te spreken op ongewenst gedrag. Via de ouders komt het kind het meest direct in aanraking met normen en waarden. Als het in die eerste fase misgaat, dan heeft dat later bijna altijd negatieve gevolgen.

Toekomstig beleid zou zich vanuit deze optiek moeten richten op het gezin en de externe compensatie:

Gezin

- Programma's om de directiviteit van ouders met jonge kinderen te bevorderen
- Hulp aan huis-programma's

Externe compensatie: school

- Leerlingen aanspreken op gedrag
- Samenwerking met leerplichtambtenaar verbeteren
- Tegengaan van spijbelen en het tijdig inschakelen van professionals bij problematisch spijbelgedrag
- Zorgnetwerken op school

Externe compensatie: buurt

- Basiszorg in de buurt handhaven en uitbreiden voor jongeren ouder dan 12 jaar
- Buurtnetwerk ook voor jongeren van 12 jaar en ouder
- Sociale cohesie programma's. Hierdoor wordt er op buurtniveau een positieve en veilige omgeving gecreëerd waar jongeren indien nodig sociale steun kunnen vinden
- Beter samenwerking tussen alle partijen voor vroegsignalering en interventies. Er wordt nog teveel naast elkaar gewerkt in plaats van met elkaar

Leefstijl

Bij leefstijl denken we aan aspecten van riskant gedrag als roken, drinken van alcohol, gebruik van (soft)drugs, gokken en (onveilige) seksuele activiteiten.

Alcohol en drugsgebruik

Er is niet alleen een verband aangetoond tussen diverse vormen van riskant gedrag onderling, maar ook tussen vormen van riskant gedrag en lichamelijke gezondheid en algemeen welbevinden. Jongeren die niet roken, niet drinken en geen softdrugs gebruiken voelen zich gezonder en hebben minder last van overgewicht. Dergelijke samenhangen zijn in 1996 en 1998 ook gevonden.

De cumulatie van riskante gedragingen als roken, drinken en drugsgebruik bij een gedeelte van de jongeren verontrust de aanwezigen op de expertmeeting. Buurt- en jongerencentra zouden aan een gemeentelijk convenant gehouden kunnen worden. Hierdoor moet een betere samenwerking worden gecreëerd tussen de verschillende betrokken instanties, hetgeen tot een beter toezicht moet leiden op het gebruik van middelen.

Volgens de professionals is de 'alcohollobby' sterker dan de gezondheidslobby. Toch vindt men dat de lokale overheid middels een preventief voorlichtingsbeleid en een consequent doorgevoerd ontmoedigingsbeleid betreffende alcoholgebruik richting (sport)kantines en buurthuizen een steviger vuist dient te maken.

Seksueel gedrag en voorlichting

(Onveilig) vrijen wordt ook als risicogedrag gekenschetst. Ruim één op de tien seksueel actieven vrijt meestal onveilig (geen gebruik voorbehoedsmiddelen). Dit laatste feit is volgens de deelnemers aan de expertmeeting zorgwekkend. Door hen wordt gewezen op het slecht op gang komen van voorlichting over veilig vrijen op diverse scholen. Veel jongeren zeggen geen tot nauwelijks voorlichting over onveilig vrijen, AIDS en middelengebruik te krijgen. Scholen kunnen hier beter mee omgaan. Meer bij jongeren aansluitende media, zoals tienerbladen en internet, lijken voor jongeren meer en meer de functie van voorlichter te gaan vervullen. De ouders en de school blijven echter primair verantwoordelijk voor juiste en kwalitatief goede voorlichting. Dat geldt niet alleen voor voorlichting op seksueel gebied, maar ook wanneer het gaat om middelengebruik.

Onderwijs

Samen met de ouders en de vriendengroep vormt de school een derde fundament waarop de ontwikkeling van jongeren is gestoeld. De school kan voor jongeren echter bedreigend zijn of niet aansluiten op hun mogelijkheden. De mogelijke gevolgen zijn divers: psychosociale problemen, spijbelgedrag, vroegtijdig schoolverlaten, pesten / gepest worden en slechte schoolprestaties.

Pesten

Bijna één op de tien jongeren wordt regelmatig tot meerdere keren op school gepest. Dit gebeurt vooral in het basisonderwijs. Tussen schoolverzuim en pesten bestaat een sterke samenhang. Dit geldt ook voor verzuim en schoolplezier. Deze verbanden zijn in de eerdere Jeugdpeilingen van 1996 en 1998 ook geconstateerd. Op de expertmeeting werd duidelijk dat pestgedrag een meer structurele aanpak verdient. Op dit moment is er nog te veel sprake van onsamenhangende en losse projecten, bijvoorbeeld rond voorlichting en weerbaarheid, die te los zou staan van het pedagogisch beleid van de school. Een goede aanzet zou het implementeren van de werkwijze "gezonde en veilige school" in het basisonderwijs kunnen zijn.

Veiligheid

Een onderwerp dat geen onderdeel uitmaakt van de Jeugdpeiling maar tijdens de expertmeeting als zorgelijke ontwikkeling naar voren is gebracht is de veiligheid rondom de scholen. Zogenaamde hangjongeren en ex-leerlingen zorgen regelmatig voor veel overlast. Opvang van deze jongeren in combinatie met begeleiding van- en aansturing door ouders en wijkpolitie is gewenst.

Spijbelen

Van de jongeren heeft 13 procent de maand voorafgaand aan het onderzoek één of meer uren gespijbeld. Onderwijsinstellingen zijn veelal onvoldoende op de hoogte van individuele sociale problemen die leiden tot spijbelgedrag. Scholen zijn dan ook gebaat bij een goede communicatie over sociale problemen, met name tussen:

- Jeugdzorg en school
- Basisonderwijs en voortgezet onderwijs ("warme overdracht", registratieformulieren)
- Ouders en school (ouderavonden, individuele afspraken)

Verder wordt een deel van het verzuim veroorzaakt door gaten in de lesroosters en doordat vakantieroosters in het basisonderwijs niet op elkaar zijn afgestemd.

Verlengde schooldag

Zoals boven al genoemd, is de school één van de belangrijkste pijlers waarop de ontwikkeling van jongeren is gestoeld. Tijdens de expertmeeting rees dan ook de vraag of taken en verantwoordelijkheden van scholen uitgebreid zouden moeten worden om problemen waarmee jongeren worden geconfronteerd beter het hoofd te kunnen bieden. Nagenoeg alle bij deze meeting aanwezige schoolleiders zijn voorstander van het geopperde idee een verlengde schooldag in te voeren. Dit zou onder meer gestalte kunnen krijgen in de ontwikkeling van vensterscholen in het voortgezet onderwijs.

Ouders en vrienden

Voor roken en het drinken van alcohol bestaat een samenhang tussen het gedrag van jongeren en hun ouders, maar we vinden een nog sterker verband tussen jongeren en vrienden. Voor softdruggebruik en gokken bestaat er eveneens een samenhang tussen het gedrag van jongeren en hun vrienden. Jongeren die regelmatig sporten hebben beduidend meer sportende vrienden en hebben vaker sportieve ouders dan jongeren die niet sporten. In 1996 en 1998 zijn identieke samenhangen gevonden. Het is duidelijk dat ouders en vrienden een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Zoals eerder genoemd is het van belang om beleidsprogramma's te ontwikkelen die de directiviteit van ouders met (jonge) kinderen bevorderen.

Het blijkt dat een deel van de jongeren onder invloed van vrienden in een negatieve, cumulatieve spiraal terechtkomt. Het is dan ook van groot belang de vriendengroep van jongeren te kennen om hierop eventueel (preventief) in te kunnen grijpen. In het jeugdbeleid dient de invloed van zogeheten peergroups op het gedrag van jongeren dan ook nadrukkelijk onderkend te worden.

Sociale steun

De beschikbaarheid van anderen om op momenten dat het wat minder gaat problemen te bespreken of troost te zoeken, geven we aan met de term sociale steun. Beleidsmakers en anderen die beroepsmatig met jongeren bezig zijn tonen zich verheugd over de in hun ogen behoorlijke mate van 'sociale steun' van de kant van de ouders. Deze hoge score is des te meer opvallend, omdat de scores op directiviteit nogal aan de lage kant zijn; 35 procent van de jongeren wordt niet structureel aangesproken op onwenselijk gedrag.

Toch blijkt de thuissituatie niet altijd een goede plek om sociale steun te krijgen. Vaak kan dan worden teruggeval- len op vrienden, leerkrachten, en soms hulpverleners. Jongeren die ook hier geen aansluiting kunnen vinden, vervallen tot een serieuze probleemgroep. Het bieden van sociale steun aan jongeren die dit nodig hebben dient een wezenlijk onderdeel te zijn van het gemeentelijk jeugdbeleid.

Criminaliteit

Crimineel gedrag onder jongeren heeft de aandacht van zowel beleidsmakers als de media. De indruk bestaat dat met name het (zinloos) geweld onder jongeren sterk toeneemt. Volgens eigen zeggen heeft 30 procent van de jongeren het jaar voorafgaand aan het onderzoek een delict gepleegd. De meeste van deze delicten hebben een vandalistisch karakter. Reden voor beleidsmakers en -uitvoerders om dit ongewenste gedrag (verder) terug te dringen. De algemene indruk is dat bij normoverschrijdend gedrag snel en adequaat moet worden ingegrepen. Een aantal beleidsvoor-nemens is al geëffectueerd, bijvoorbeeld in het kader van de 'gezonde en veilige school'. Via de jeugd/buurtagent wordt vaker contact gezocht met de ouders/ verzorgers. Daarnaast is het nodig meer beleid te ontwikkelen richting thuis-situatie voor met name de wat oudere jongeren. Volgens betrokkenen moeten ouders meer betrokken worden bij het (risico)gedrag van hun kinderen buitens-huis. Ook Bureau Jeugdzorg en Bureau HALT kunnen hierbij een rol spelen. Buurt- en jongerenwerk dienen zich ook binnen de keten aan te sluiten.

Sport en vrije tijd

Sport

Bijna drie op de vier jongeren doet regelmatig aan sport. Zij voelen zich gezonder dan niet-sporters en hebben minder last van overgewicht. Niet-sporters hebben riskantere leefgewoonten en komen vaker uit onvolledige gezinnen en gezinnen met minder financiële mogelijkheden. De deelnemers aan de expertmeeting schrikken enigszins van het feit dat 20 tot 30 procent van de jongeren niet aan sport doet. 'Iedereen bewegen, elke jongere hoort te sporten', is het ambitieuze beleidsdoel dat volgens hen op de agenda behoort te blijven.

Vrije tijd

In de vrijetijdsbesteding van jongeren speelt de computer een steeds grotere rol. Computergames zijn populair in de leeftijdscategorie van negen tot en met 11 jaar. Internetten/chatten is favoriet bij de 12 tot 18 jarigen. Jongeren die buiten de deur hun vrije tijd consumeren maken voor een deel gebruik van voorzieningen zoals buurt-, of clubhuizen. Eén op de zes jongeren behoort tot de regelmatige bezoekers van een buurt- of clubhuis. 11 procent van de jongeren zegt wekelijks een buurt- of clubhuis te bezoeken. In landelijk perspectief is het bereik van het jongerenwerk goed te noemen.

Wel is de vraag of met het huidige voorzieningenaanbod de doelgroep voldoende wordt bereikt. Daarnaast is het de vraag of het huidige aanbod binnen de voorzieningen wel prikkelend genoeg is en voldoende is afgestemd op de doelgroep. Een inventarisatie van voorzieningenaanbod en activiteiten is gewenst.

Colofon

De Jeugdpeiling wordt uitgevoerd in opdracht van de dienst OCSW van de gemeente Groningen en maakt deel uit van het integraal jeugdbeleid. De Jeugdpeiling wordt uitgevoerd door Bureau Onderzoek van de gemeente Groningen.

Contactadres
Dienst OCSW, gemeente Groningen
Postbus 268
9700 AG Groningen
Telefoon (050) 3676296
e-mail: g.de.jong@ocsw.groningen.nl

Tekst
Ard Jan Leeferink
Klaas Kloosterman

Ontwerp
Extra Bold, Groningen

Druk
Stadsdrukkerij Groningen

© maart 2004